

AGNIESZKA NALEWAJEK*

Wydział Nauk Historycznych

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa

ORCID: 0000-0001-5155-4511

PRZEDSTAWICIELE SZLACHTY MAZOWIECKIEJ W SKŁADZIE DWORU KRÓLEWSKIEGO ZA PANOWANIA JANA OLBRACHTA (1492-1501)

Służba na dworze królewskim za panowania Jana Olbrachta (1492-1501) stanowiła ważny element kształtowania polityki wewnętrznej władcy wobec poszczególnych ziem wchodzących w skład Korony¹. Kiedy analizuje się w tym kontekście kwestię pochodzenia terytorialnego członków dworu następcy Kazimierza Jagiellończyka, szczególną uwagę zwraca Mazowsze, którego część – księstwo płockie, król Jan Olbracht przyłączył do Korony w 1495 r.². Reprezentacja szlachty mazowieckiej, początkowo dość nieliczna, od tego czasu uległa znacznemu poszerzeniu, a w poczet dworzan królewskich byli przyjmowani przedstawiciele rodów możnowładczych z Mazowsza, aby zapewnić ich poparcie dla polityki prowadzonej przez Jana Olbrachta.

Do czasu podjęcia przez następcę Kazimierza Jagiellończyka działań związanych z przyłączeniem Płocka przypadki pełnienia służby dworskiej przez osoby wywodzące się z kręgów szlachty mazowieckiej wiązały się z poszukiwaniem karier na dworze królewskim. Przede wszystkim próbowały one znaleźć zatrudnienie w szeregach dworzan konnych, ponieważ dawało ono szerokie perspektywy awansu na stanowiska urzędnicze. Miejsce rozwoju karier stanowiła również kancelaria monarsza.

Pierwszym dworzaniem Jana Olbrachta pochodzącym z terenów Mazowsza został nieznanymi z imienia Goławiński, który najprawdopodobniej pochodził z Goławina w ziemi zakroczymskiej³. Był on przedstawicielem wpływowego rodu Łabędziów⁴. W czerwcu 1490 r.

* Dr Agnieszka Nalewajek – adiunkt w Katedrze Historii Nowożytnej Instytutu Nauk Historii Wydziału Nauk Historycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Prowadzi badania nad kulturą i społeczeństwem staropolskim, polskim dworem królewskim, rodami szlacheckimi. Email: a.nalewajek@uksw.edu.pl.

¹ Studium poświęcone dworowi królewskiemu następcy Kazimierza Jagiellończyka jest w trakcie przygotowywania przez autorkę. W artykule wykorzystano ustalenia oparte na badaniach nad dworem królewskim Jana Olbrachta.

² F. Papeć, *Jan Olbracht*, Kraków 2006 (wyd. 1, 1936), s. 88-97; J. Tęgowski, *Odlączenie ziemi płockiej od Mazowsza w latach 1495-1496 (przyczynek źródłowy)*, w: *Stilo et animo. Prace historyczne ofiarowane Profesorowi Tomaszowi Jasińskiemu w 65. rocznicę urodzin*, Poznań 2016, s. 389-398; A. Szweða, *Starania Jana Olbrachta o krzyżacką pomoc przeciwko księciu mazowieckiemu Konradowi III Rudemu w 1495 roku*, „Roczniki Historyczne”, 82/2016, s. 187-195.

³ *Atlas historyczny Polski. Mazowsze w drugiej Polowie XVI wieku*, red. W. Pałucki, cz. 2, *Komentarz, indeksy*, Warszawa 1973, s. 167.

⁴ A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. 6, Warszawa 1903, s. 200.

Goławiński został przyjęty do służby podczas wyprawy królewicza po koronę węgierską, w której wziął udział z poczem złożonym z dwunastu koni⁵. Z ramienia Jana Olbrachta sprawował on poselstwo na Węgry w sierpniu 1492 r.⁶ Po koronacji władcy Goławiński należał do kręgu ważniejszych dworzan królewskich. Pełnił on służbę z poczem, który pod koniec 1492 r. liczył dziesięć koni, a następnie posiadał poczet ośmiokonny⁷. Po raz ostatni był obecny na dworze królewskim podczas przygotowań do wyprawy mołdawskiej w 1497 r.⁸. Uczestnictwo w niej prawdopodobnie przypłacił życiem.

W wyprawie mołdawskiej brał udział także drugi członek rodu Goławińskich, określane jako junior, który znalazł się w szeregach dworzan Jana Olbrachta w sierpniu 1494 r. Figurował on w wykazach członków dworu także po 1497 r.⁹. Niewątpliwie można go utożsamić z Bernardem Goławińskim (zm. po 1514), który pełnił funkcję dworzanina królewskiego w latach 1500-1501¹⁰. Jan Olbracht w 1500 r. wyznaczył go na funkcję starosty zamku malborskiego¹¹. Bernard Goławiński w następnych latach kontynuował karierę na dworze króla Aleksandra Jagiellończyka¹². W 1504 r. sprawował poselstwo do Turcji oraz na Wołoszczyznę¹³. Później służył na dworze królewskim Zygmunta I¹⁴. Z panowania tego władcy doczekał się awansu na starostę malborskiego w latach 1510-1513 oraz innych urzędów ziemskich¹⁵.

W pierwszych latach panowania następcy Kazimierza Jagiellończyka kilkakrotnie na dworze królewskim pojawiał się Jan Jukowski (zm. przed 1518), który pełnił obowiązki rotmistrzowskie¹⁶. Pochodził on z Jukowa położonego w ziemi gostynińskiej¹⁷. Jukowski podjął służbę dla Jana Olbrachta w okresie jego wyprawy po koronę węgierską w 1490 r.¹⁸. Po objęciu tronu polskiego władca powierzył mu funkcję rotmistrza jednego z czterech oddziałów jazdy zacieężnej, mającego liczyć sto koni¹⁹. W 1494 r. Jukowski został rotmistrzem

⁵ AGAD, ASK oddz. 86, sygn. 2, k. 33 (dalej: Rw 2). Więcej informacji o dworze Jana Olbrachta w okresie poprzedzającym jego koronację znajduje się w artykule: A. Nalewajek, *Dworzanie królewicza Jana Olbrachta w latach 1487-1492. Przyczynek do badań nad karierami rodów szlacheckich w czasach jagiellońskich*, „Średniowiecze Polskie i Powszechne”, 10 (14)/2018, s. 194, 202.

⁶ Rw 2, k. 33.

⁷ AGAD, ASK Oddz. 1, sygn. 20, s. 16, 22, k. 94v, 114v (dalej: Rk); Rk 22, k. 1v, 40v, 43, 45v, 52, 59v, 62, 63v, 72, 74v, 97v, 100; Rw 2, k. 33.

⁸ Rk 22, k. 97v, 100; Rw 2, k. 33.

⁹ Rk 22, k. 45, 51v, 59v, 63, 66; Rk 28, k. 35; Rw 2, k. 93v; Rw 3, k. 3v, 11, 20.

¹⁰ Rk 26, k. 62, 62v; Rw 4, k. 138v; AGAD, ASK Oddz. 85, sygn. 1, k. 134v-135 (dalej: Rp).

¹¹ K. Górski, *Starostowie malborscy w latach 1457-1510. Pierwsze półwiecze polskiego Malborka*, Toruń 1960, s. 117.

¹² J. Skibniewska, *Dwór królewski Aleksandra Jagiellończyka w latach 1501-1506*, Lublin 2015, s. 333.

¹³ Z. Spieralski, *Z dziejów wojen polsko-mołdawskich*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości”, 9/1965, cz. 2, s. 105-106; K. Niemczyk, *Problem Pokucia, spornego terytorium polsko-mołdawskiego w końcu XV i na początku XVI wieku*, „Studia Historyczne”, 57/2014, z. 2, s. 167.

¹⁴ A. Gładysz, *Służba wojskowa dworzan Zygmunta I Starego*, Lublin 2014, s. 369 (mps rozprawy doktorskiej w Archiwum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie).

¹⁵ *Akta Stanów Prus Królewskich*, t. 5, cz. 2, wyd. M. Biskup, Warszawa 1974, nr 235, 236, 237.

¹⁶ Rk 20, s. 19, 20, k. 37v; Rk 22, k. 29, 71v. Jan Jukowski nie znalazł się na liście dworzan królewskich, jak to miało miejsce w przypadku osób pełniących funkcje rotmistrzów jazdy w kolejnych latach panowania Jana Olbrachta.

¹⁷ K. Pacuski, *Możnowładztwo i rycerstwo ziemi gostynińskiej w XIV i XV wieku*, Warszawa 2009, s. 116-118.

¹⁸ Rk 20, k. 37v.

¹⁹ *Matricularum Regni Poloniae Summaria*, wyd. T. Wierzbowski, cz. 2, Warszawa 1907, nr 33, 166 (dalej: MRPS); Rk 20, s. 19.

piechoty²⁰. Obowiązki rotmistrzowskie wykonywał do pierwszej połowy 1495 r.²¹ W 1497 r. wziął udział w wyprawie mołdawskiej, podczas której otrzymał od króla prawa do dóbr konfiskowanych szlachcie za niestawienie w wyprawie wojennej²². Po odejściu ze służby otrzymał urząd podkomorzego gostynińskiego, który sprawował w latach 1497-1514²³.

W poszukiwaniu większej kariery na dwór królewski w 1492 r. trafił także członek rodu Kostków wywodzącego się z ziemi ciechanowskiej²⁴. Był to Nawój Kostka (zm. 1533), syn Jana Kostki z Rostkowa (zm. 1498), podsędka ciechanowskiego²⁵. Sprawował on obowiązki pisarza królewskiego²⁶. Na początku panowania następcy Kazimierza Jagiellończyka wykonywał różne misje służbowe²⁷. Po 1494 r., gdy został doktorem dekretów, zapewne poświęcił się pracy o charakterze sekretarskim oraz zabiegom o rozwój kariery duchownej.

W początkowej fazie kształtowania się dworu królewskiego Jana Olbrachta, która trwała do drugiej połowy 1494 r., w szeregach dworzan znalazł się nieznany z imienia Prażmowski, który prawdopodobnie należał do elity szlachty mazowieckiej. Z zapisów w rejestrach rachunkowych wynika, że osoba o tym nazwisku przebywała na dworze królewskim od drugiej połowy 1493 do 1498 r. Ów Prażmowski posiadał w służbie poczet złożony z sześciu koni²⁸. Być może był przedstawicielem rodu Prażmowskich, który wyodził się z Prażmowa w ziemi czerskiej²⁹. Niewykluczone, że dworzaninem Jana Olbrachta został trzeci syn kasztelana liwskiego Piotra Prażmowskiego herbu Belina, Ścibor (zm. po 1529 r.), brat Wawrzyńca (zm. 1532 r.), chorążego wyszogrodzkiego, a następnie kasztelana zakroczymskiego i czerskiego, oraz Michała (zm. 1507 r.), prepozyta płockiego i doktora dekretów³⁰.

Potrzeba poszerzenia reprezentacji rodów z Mazowsza, a także szlachty związanej z Pomorzem Gdańskim, na polskim dworze królewskim pojawiła się w związku z podróżą władcy do Prus w drugiej połowie 1494 r. W gronie dworzan Jana Olbrachta znalazł się wówczas z dwunastokonnym poczem Jan Jasiński zwany Garbaczem³¹. Przebywał on na dworze do czasu powrotu z podróży pruskiej, a następnie pełnił z poświęceniem służbę wojskową na terenie Rusi i wziął udział w wyprawie mołdawskiej w 1497 r.³². Brak zapisów dotyczących obecności Jana Garbacza Jasińskiego na dworze królewskim po 1497 r. może sugerować, że stracił on życie w lasach bukowińskich. Ród, z którego pochodził, Jasińscy herbu Poronia, obejmował z nadania Kazimierza Jagiellończyka starostwo nowskie w Prusach Królewskich.

²⁰ Rk 22, k. 29.

²¹ Rk 22, k. 71v. Zob. K. Pacuski, *Możnowładztwo*, dz. cyt., s. 117.

²² Zob. K. Pacuski, *Możnowładztwo*, dz. cyt., s. 117.

²³ Tamże, s. 117-118. Jan Jukowski dwukrotnie pełnił funkcję posła na sejm w latach 1510 i 1511. Zob. M. Lubczyński, *Wykazy posłów sejmowych z lat 1507-1512*, „Kwartalnik Historyczny”, 122/2015, z. 3, s. 522, 528.

²⁴ J. Piętka, *Mazowiecka elita feudalna późnego średniowiecza*, Warszawa 1975, s. 118-119.

²⁵ MRPS II 466.

²⁶ Zob. I. Sułkowska-Kurasiowa, *Polska kancelaria królewska w latach 1447-1506*, Wrocław 1967, s. 149-150, W. Chorążyczewski, *Przemiany organizacyjne polskiej kancelarii królewskiej u progu czasów nowożytnych*, Toruń 2007, s. 100.

²⁷ Rk 20, k. 17v; MRPS II 67, 466.

²⁸ Rk 20, k. 90, 111v; Rk 22, k. 53, 60v, 63v, 66, 79v; Rk 2, k. 80.

²⁹ *Atlas historyczny Polski. Mazowsze w drugiej Polowie XVI wieku*, red. W. Pałucki, cz. 2, s. 207.

³⁰ K. Pacuski, *Piotr Prażmowski h. Belina (ok. 1410 – ok. 1482)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 28, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1984-1985, s. 389-390 (dalej: PSB).

³¹ Rk 22, k. 55, 65; Rk 2, k. 96.

³² Rk 22, k. 45v, 55, 63v, 65, 98, 100v; Rk 2, k. 96; Rk 3, k. 20.

W poczet dworzan Jana Olbrachta został zaliczony albo wieloletni starosta nowski Jan Garbacz Jasiński, który pełnił funkcję dowódcy wojsk królewskich w Prusach w 1489 r., albo jego syn³³. Członkowie tego rodu wywodzili się z Jasiony³⁴. Przyjęto, że rodzina starosty Jana Jasińskiego zwanego Garbaczem pochodziła z terenów Mazowsza³⁵. Od XV wieku ród osiedlił się w Prusach³⁶.

W czasie pobytu Jana Olbrachta w Toruniu w 1495 r. do służby na dworze królewskim został przyjęty potomek posiadającego wielkie zasługi dla Jagiellonów mazowieckiego rodu Jasińskich herbu Gozdawa, Paweł Jasiński (zm. 1505)³⁷. Był on synem bliskiego współpracownika króla Kazimierza, podskarbiego koronnego Pawła Jasińskiego (zm. 1485 r.) i Katarzyny Oleśnickiej. Ród Jasińskich herbu Gozdawa wywodził się z Jasińca w ziemi gostynińskiej³⁸. Na początku służby dworskiej Paweł Jasiński z powodu swego młodego wieku posiadał poczet złożony z trzech koni³⁹. Nie zdążył awansować w okresie panowania Jana Olbrachta, u boku którego przebywał do śmierci władcy⁴⁰. Został dworzaniem królewskim Aleksandra Jagiellończyka, u którego wystarał się o starostwa będące wcześniej w rękach jego ojca⁴¹. W 1501 r. posiadał starostwo grabowieckie, po czym w 1503 r. otrzymał starostwo kampsnoskie. W 1505 r. w rękach Pawła Jasińskiego znalazło się również starostwo chełmskie⁴².

Podczas wyprawy Jana Olbrachta do Prus na dworze królewskim w Toruniu obecny był Jan z Reguł (zm. 1515), który wykonywał w tym czasie funkcję lekarza nadwornego⁴³. Był on szlachcicem herbu Stary Koń pochodzącym z Reguł w ziemi warszawskiej⁴⁴. Związał swą karierę z Krakowem, gdzie w 1475 r. został profesorem medycyny na uniwersytecie, a następnie lekarzem nadwornym Kazimierza Jagiellończyka oraz przez wiele lat należał do rady miejskiej, zaś w 1493 r. obejmował stanowisko burmistrza krakowskiego⁴⁵. Wiosną 1495 r. starania o zatrudnienie na swym dworze Jana z Reguł podjął książę Konrad III, nadając mu

³³ Por. P. Czaplewski, *Senatorowie świeccy, podskarbiowie i starostowie Prus Królewskich 1454-1772*, Toruń 1921, s. 148.

³⁴ *Matricularum Regni Poloniae Summaria*, wyd. T. Wierzbowski, cz. 3, Warszawa 1908, nr 241; P. Czaplewski, dz. cyt., s. 148.

³⁵ Por. tamże, s. 148; K. Górski, *Jasiński Jan, z przezwiskiem Garbacz (ok. 1435-1490?)*, w: PSB, t. 11, Wrocław-Warszawa-Kraków 1964-1965, s. 31.

³⁶ T. Borawska, *Wykaz rodów szlachty Prus Królewskich z połowy XVII wieku (Na podstawie Herbarza J. K. Dachnowskiego)*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Historia”, 18/1982, z. 128, s. 158.

³⁷ Rk 22, k. 54v; Rw 2, k. 168v.

³⁸ K. Pacuski, *Możnowładztwo*, dz. cyt., s. 108.

³⁹ Rk 22, k. 54v; Rw 2, k. 168v.

⁴⁰ Rk 26, k. 113; Rk 28, k. 103v.

⁴¹ J. Skibniewska, dz. cyt., s. 339-340.

⁴² *Urzędnicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej w XIV-XVIII wieku. Spisy*, oprac. H. Gmiterek, R. Szczygieł, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992, nr 720, 1419.

⁴³ Rk 22, k. 39, 49v, 63v.

⁴⁴ M. Markowski, *Jan z Reguł (Regulus, de Regulis, de Reguly) h. Stary Koń (zm. 1515)*, w: PSB, t. 10, Wrocław-Warszawa-Kraków 1962-1964, s. 472-473; *Słownik historyczno-geograficzny ziemi warszawskiej w średniowieczu*, opr. A. Wolff, K. Pacuski, red. T. Jurek, Warszawa 2013, s. 238-239 (dalej: SHGWarsz.).

⁴⁵ M. Starzyński, *Krakowska rada miejska w średniowieczu*, Kraków 2010, s. 296-297.

dobra ziemskie⁴⁶. Nie udało mu się to od razu, bowiem doktor Reguła pod koniec lipca 1495 r. znajdował się na dworze Jana Olbrachta, który przebywał wówczas w Rawie Mazowieckiej⁴⁷. Pod koniec panowania następcy Kazimierza Jagiellończyka Jan Reguła ponownie przebywał w Krakowie, gdzie w 1500 r. pełnił funkcję rektora uniwersytetu⁴⁸. Można przypuszczać, że ponownie sprawował wtedy funkcję lekarza nadwornego Jana Olbrachta. Po śmierci władcy pełnił w 1502 r. obowiązki lekarza na dworze królewskim Aleksandra Jagiellończyka⁴⁹.

Po przyłączeniu księstwa płockiego w sierpniu 1495 r. i powrocie władcy z kilkumiesięcznego pobytu w Prusach pośród dworzan królewskich znaleźli się dostojnicy mazowieccy, którzy chcieli awansować wśród elit możnowładczych Mazowsza dzięki służbie Koronie. Na liście *curienses* sporządzonej podczas pobytu władcy w Lublinie 25 listopada 1495 r. pojawili się dwaj wysocy rangą urzędnicy z terenów Mazowsza, którzy zostali wówczas przyjęci do służby nadwornej⁵⁰. Byli to: kasztelan warszawski Jan Radziwiński (zm. 1499) oraz podkomorzy warszawski Aleksy z Nadarzyną (zm. 1526)⁵¹. Obydwaj ze swymi pocztami konnymi byli obecni także na sejmie w Piotrkowie w 1496 r., na którym pojawili się liczni dygnitarze mazowieccy w związku z układami pomiędzy królem Janem Olbrachtem a księciem Konradem III Rudym⁵².

Z dworem królewskim swą karierę związał wówczas także pochodzący z możnowładztwa ziemi płockiej Zawisza Dłużniewski (zm. 1504)⁵³. Co ciekawe, w rejestrze nadwornym figurował on pod datą 21 marca 1496 r. jako kasztelan płocki, tymczasem urząd ten pełnił wtedy Mikołaj Dobrzykowski z Krośni, który był wymieniany w testacjach nadań królewskich dla księcia Konrada z 20 kwietnia 1496 r.⁵⁴ Zawisza Dłużniewski posiadał w tym czasie godność kasztelana raciańskiego, z której niedługo potem został przeniesiony na urząd kasztelana płockiego po śmierci swego poprzednika⁵⁵. Po dołączeniu do licznego grona dworzan królewskich zajął pozycję przy kasztelanie warszawskim i jego współniku, Aleksym z Nadarzyną. Zawisza Dłużniewski i Jan Radziwiński pełnili służbę z pocztami dwuna-

⁴⁶ *Metryka Koronna nr 8. Liber intitulatus: Varsavia Boleslai, Conradi, Janussii et Annae Masoviae ab anno 1471 usque ad 1526*, oprac. A. Salina, I. Stembrowicz, Warszawa 2018, nr 135; SHGWarsz., s. 238-239.

⁴⁷ Rk 22, k. 63v.

⁴⁸ M. Markowski, *Jan z Reguły*, dz. cyt., s. 472-473.

⁴⁹ J. Skibniewska, dz. cyt., s. 413.

⁵⁰ Rk 22, k. 72. Wspólnie dostali oni wówczas zapłatę za posiadanie w służbie dworskiej 22 koni.

⁵¹ Jan Radziwiński (zm. 1499) – kuchmistrz Konrada III księcia czersko-warszawskiego (1471-1473); starosta liwski, podkomorzy zakroczymski (1474-1481), marszałek dworu księcia Bolesława V (1480), kasztelan warszawski (1481-1499). Uczestniczył w wyprawie mołdawskiej w 1497 r. Zob. K. Pacuski, *Radziwiński Jan (właściwie Jan z Radzimina, błędnie Radzymiński) h. Brodziec (ok. 1440-1498/9)*, w: PSB, t. 30, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź 1987, s. 96-98; SHGWarsz., s. 229-231. Aleksy z Nadarzyną (zm. 1526) – dworzanin księżęcy (1475-1480), marszałek dworu Bolesława V księcia warszawskiego (1481-1488), podkomorzy warszawski (1480-1503), starosta warszawski (1483-1488), kasztelan warszawski (1504), kasztelan czerwiński (1504-1523), marszałek generalny Mazowsza w 1505 r. Zob. SHGWarsz., s. 171-172.

⁵² Rk 22, k. 79v. Zob. F. Papeé, dz. cyt., s. 93.

⁵³ Rk 22, k. 79v, Rw 2, k. 97. Dłużniewski Zawisza (zm. 1504) – chorąży płocki (1460-1477), starosta wyszogrodzki (1477), marszałek nadworny księcia Konrada III (1481), kasztelan wiski (1496), kasztelan płocki (1497). Zob. A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. 4, Warszawa 1901, s. 299; F. Papeé, dz. cyt., s. 98, 146, 155; J. Piętka, dz. cyt., s. 58-59; *Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego w średniowieczu*, oprac. Anna Borkiewicz-Celińska, z. 1-2, Wrocław 1980-1981, s. 132-133.

⁵⁴ *Kodeks dyplomatyczny Księstwa Mazowieckiego*, wyd. J. T. Lubomirski, Warszawa 1863, nr 261, 262.

⁵⁵ Mikołaj Dobrzykowski z Krośni zmarł przed 1497 r. Zob. K. Pacuski, S.M. Szacherska, *Mikołaj z Krośni i Dobrzykowa (zm. ok. 1497)*, w: PSB, t. 21, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1976, s. 121-122.

stokonnymi, zaś Aleksy z Nadarzyna posiadał poczet liczący dziesięć koni⁵⁶. Dążenia do awansu w kręgach władzy zatrzymały na dworze królewskim Jana Olbrachta zarówno Jana Radziwińskiego, jak i Zawiszę Dłużniewskiego, natomiast podkomorzy warszawski Aleksy z Nadarzyna w drugiej połowie 1496 r. powrócił do swej kariery urzędniczej na Mazowszu.

Kasztelan warszawski pod koniec września 1496 r. został przyjęty na służbę rotmistrzowską i otrzymał środki pieniężne na zaciąg 200 konnych⁵⁷. Stał wówczas na czele jednej z czterech zaciężnych rot jazdy koronnej, które służyły do następnego roku i wzięły udział w wyprawie mołdawskiej⁵⁸. Rota kasztelana warszawskiego w czasie pobytu we Lwowie w czerwcu 1497 r. przed wyruszeniem na wyprawę wojenną liczyła 172 koni⁵⁹. Jan Radziwiński, pełniąc służbę rotmistrzowską podczas wyprawy mołdawskiej, zdobył zasługi oraz uznanie na dworze królewskim dla swego rodu. Jednocześnie pozostawał w służbie dworskiej i otrzymywał z tego tytułu wynagrodzenie na utrzymanie swego pocztu konnego⁶⁰. Podobnie, jak wielu członkom dworu, Jan Olbracht przyznał mu prawa do dóbr, które były konfiskowane szlachcie za niestawiennictwo w wyprawie wojennej⁶¹. Kasztelan Jan Radziwiński, zapewne z racji swego zaawansowanego wieku, nie podejmował zobowiązań w służbie królewskiej w kolejnych latach.

Zawisza Dłużniewski od 1496 r. był wpisany do rejestru dworzan następcy Kazimierza Jagiellończyka⁶². Kasztelan płocki przebywał u boku władcy podczas pobytu w Lublinie w styczniu 1497 r.⁶³. Odbił się tam zjazd, na którym książę Konrad uznał zwierzchność lenną króla Jana Olbrachta nad dzierzonymi przez niego ziemiami⁶⁴. Następnie Zawisza Dłużniewski wziął udział w wyprawie mołdawskiej⁶⁵. Wskutek decyzji króla o konfiskatach dóbr szlacheckich za niestawiennictwo na wyprawę wojenną i nadawaniu ich zasłużonym uczestnikom wyprawy dostał prawa do licznych dóbr skonfiskowanych w ziemi płockiej oraz innych ziemiach mazowieckich, które wchodziły w skład Korony⁶⁶. Ostatnie nadanie z tego tytułu kasztelan płocki otrzymał w listopadzie 1498 r. podczas pobytu na dworze w Krakowie⁶⁷.

W gronie dworzan królewskich Jana Olbrachta w okresie poprzedzającym sejm w Piotrkowie w 1496 r. pojawił się nieznan z imienia Giżycki, który otrzymał jednorazową wypłatę na poczet liczący sześć koni⁶⁸. Prawdopodobnie był to przedstawiciel wpływowego rodu Giżyckich herbu Gozdawa wywodzącego się z ziemi gostynińskiej. Zapewne chodziło

⁵⁶ Rk 22, k. 79v.

⁵⁷ Rw 2, k. 171v.

⁵⁸ Tamże, k. 171-173. Przyjęto go na kontrakt obok rotmistrzów jazdy: Wiktoryna Humbickiego, Grota i Strzały oraz rotmistrzów piechoty: Irzyka Hubatego, Macieja Polaka, Kałusza, Hynka, Kani, Łukasza Luboswarskiego.

⁵⁹ Tamże, k. 171. Popis konnych służących w rocie kasztelana warszawskiego po powrocie z wyprawy mołdawskiej: Rp 2, k. 163-169.

⁶⁰ Rw 2, k. 1v, 171v.

⁶¹ MRPS II 803, 977.

⁶² Rw 2, k. 97.

⁶³ Tamże.

⁶⁴ AGAD, Zbiór Dokumentów Pergaminowych, sygn. 152.

⁶⁵ F. Papeć, dz. cyt., s. 146.

⁶⁶ MRPS II 816, 1101, 1314.

⁶⁷ Tamże, II 1314.

⁶⁸ Rk 22, k. 79.

o Jana Giżyckiego (zm. 1504), który w 1487 r. pełnił obowiązki dworzanina króla Kazimierza Jagiellończyka⁶⁹. Następca tronu w 1490 r. rozstrzygnął jego spór z księciem Konradem III⁷⁰. Polityka królewska wobec władcy mazowieckiego po inkorporacji Płocka mogła sprowadzić Jana Giżyckiego na dwór Jana Olbrachta w czasie sejmu w 1496 r.

Kilku kolejnych przedstawicieli szlachty mazowieckiej znalazło się w szeregach dworzan królewskich w czasie nowych przyjęć do służby w związku z wyprawą mołdawską w 1497 r. Jednym z nich był nieznany z imienia Kiernoski, którego poczet liczył cztery konie. Służył on jako dworzanin konny od pierwszej połowy 1497 do lutego 1499 r.⁷¹. Można przypuszczać, że był to Jan Kiernoski (zm. przed 1502) herbu Junosza, podkomorzy, a następnie kasztelan gostyniński, bądź któryś z jego synów⁷². Kiernoski mógł szukać w tym czasie kariery na dworze Jana Olbrachta i umocnić pozycję swego rodu wśród elity możnowładczej ziemi gostynińskiej.

Ze szlachty tej ziemi pochodził także inny uczestnik wyprawy mołdawskiej, Mikołaj Sierakowski (zm. 1543), który otrzymał wówczas prawa do wskazanych dóbr skonfiskowanych właścicielom z powodu niestawienia na wojnę⁷³. Sierakowski wziął w udziale w wyprawie mołdawskiej z poczem liczącym trzy konie⁷⁴. Przez małżeństwo stał się członkiem rodziny obejmującej stanowiska przy żupach krakowskich i osiadł w Małopolsce⁷⁵. Jego karierę zwieńczyła nominacja na sędziego grodzkiego krakowskiego w 1532 r.⁷⁶

Do służby podczas wyprawy mołdawskiej w 1497 r. został przyjęty również nieznany z imienia Płochocki, który posiadał poczet złożony z sześciu koni⁷⁷. Był przedstawicielem rodziny Płochockich herbu Szeliga wywodzącej się z Płochocina w ziemi warszawskiej⁷⁸.

Wśród nowo przyjętych do służby konnej na czas wyprawy mołdawskiej znajdował się bliżej nieokreślony Wolski, który mógł wywodzić się ze szlachty mazowieckiej. Służył on z poczem liczącym pięć koni⁷⁹. Można przypuszczać, że był to przedstawiciel rodziny Wolskich herbu Półkozic wywodzącej się z Woli Gawartowej położonej w ziemi sochaczewskiej⁸⁰. Niewykluczone, że pierwsze kroki w przyszłej karierze dworskiej stawiał

⁶⁹ Jego ojciec, Wincenty Giżycki (zm. 1467), sprawował funkcję marszałka księcia Bolesława IV i jego synów, a stryj Paweł Giżycki był biskupem płockim (1439-1463). Zob. P. Chojnacki, *Wincenty Giżycki (zm. ok. 1468) – marszałek książąt mazowieckich*, „Rocznik Mazowiecki”, 12/2000, s. 113-123; K. Pacuski, *Możnowładztwo*, dz. cyt., s. 95-99.

⁷⁰ Królewicz Jan Olbracht nakazał księciu Konradowi zapłacić Giżyckiemu 2 tysiące florenów oraz polecił strom zwrócić zapisy do dóbr będących przedmiotem sporu. Zob. K. Pacuski, *Możnowładztwo*, dz. cyt., s. 95-99.

⁷¹ Rw 2, k. 169v.

⁷² K. Pacuski, *Możnowładztwo*, dz. cyt., s. 141-142.

⁷³ MRPS II 799, 1493. Zob. M. Wolski, *Sierakowski Mikołaj h. Dołęga (ok. 1470-1543)*, w: PSB, t. 37, Warszawa-Kraków 1996-1997, s. 291-292; K. Pacuski, *Możnowładztwo*, dz. cyt., s. 58-63.

⁷⁴ Rw 2, k. 195.

⁷⁵ W następnych latach Mikołaj Sierakowski zaciągał się do służby wojskowej w czasie wypraw podejmowanych za panowania Zygmunta I: M. Wolski, *Sierakowski Mikołaj*, dz. cyt., s. 291-292. Pełnił on różne funkcje publiczne, między innymi posła na sejmy: M. Lubczyński, dz. cyt., s. 535; *Posłowie ziemscy koronni 1493-1600*, oprac. I. Kanińska i in., Warszawa 2013, s. 93.

⁷⁶ Urząd ten obejmował on w latach 1532-1543: M. Wolski, *Sierakowski Mikołaj*, dz. cyt., s. 291-292.

⁷⁷ Rw 2, k. 191v.

⁷⁸ SHGWarsz., s. 211.

⁷⁹ Rw 2, k. 181.

⁸⁰ I. Werschler, *Wolscy z Podhajec. Z dziejów możnowładztwa polskiego w XVI i XVII wieku*, „Zeszyty Historyczno-Teologiczne. Rocznik Collegium Resurrectianum”, 8/2002, s. 212.

wówczas Marcin Wolski (zm. 1548), przysły podskarbi nadworny i podkomorzy królewski Zygmunta I Starego⁸¹. Możliwe, że uczestnikiem wyprawy wojennej podjętej przez Jana Olbrachta w 1497 r. był inny Wolski. Nieznana osoba o tym nazwisku przebywała na dworze królewskim w lutym 1494 r.⁸². Być może był to Mikołaj Wolski herbu Łabędź, kasztelan sochaczewski, mąż nieznaney z imienia córki Stanisława Szydłowieckiego⁸³.

Z Mazowsza prawdopodobnie pochodził Czczorka (Cieciorka) przyjęty na służbę przed wyprawą mołdawską w marcu 1497 r.⁸⁴. Posiadał on sześciokonny poczet, z którym służył w szeregach dworzan do 1500 r. Po wyprawie mołdawskiej pełnił służbę wojskową na Rusi⁸⁵. Czczorka mógł być znany wcześniej na dworze królewskim, bowiem osoba określana tym mianem pełniła funkcję pokojowca Kazimierza Jagiellończyka w 1478 r.⁸⁶. Można przypuszczać, że jego imię pochodziło od miejscowości Czczorki, czyli Cieciorki, w ziemi łomżyńskiej⁸⁷.

Nazwiska następnych osób pochodzących ze szlachty mazowieckiej w rejestrach dworzan królewskich pojawiły się w ostatnich latach panowania Jana Olbrachta. Od kwietnia 1501 r. na dworze przebywał kolejny przedstawiciel rodziny Radziwińskich. Na polecenie władcy przekazano mu wtedy dodatkową kwotę z tytułu udziału w wyprawie mołdawskiej⁸⁸. Zapewne była to wypłata za służbę zmarłego w 1499 r. kasztelana warszawskiego Jana Radziwińskiego, a wynagrodzenie odebrał któryś z jego synów. Najprawdopodobniej był to Bartłomiej Radziwiński (zm. 1532), późniejszy chorąży warszawski⁸⁹. Jego nazwisko widniało na liście dworzan królewskich podczas ostatniej podróży monarszej Jana Olbrachta do Torunia w 1501 r. Posiadał on w służbie poczet liczący osiem koni⁹⁰. W następnych latach

⁸¹ Marcin Wolski służył jako dworzanin Aleksandra Jagiellończyka w latach 1504-1506, J. Skibniewska, dz. cyt., s. 380-381. Następnie pełnił funkcję dworzanina króla Zygmunta I, A. Gładysz, dz. cyt., s. 477. W kolejnych latach sprawował on urzędy podskarbiego nadwornego (1525-1547), chorążego koronnego (1528-1538) oraz podkomorzego koronnego (1537-1548). Zob. *Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV-XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski i in., red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992, nr 7, 499, 699, 782. Pełnił on także urzędy wojskiego płońskiego, oboźnego (1511-1531), burgrabiego krakowskiego (1519-1542), starosty błońskiego i zakroczymskiego (1531) oraz wojskiego krakowskiego (1538-1548). Zob. *Urzędnicy województwa krakowskiego XVI-XVIII wieku. Spisy*, oprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1990, nr 441, 875.

⁸² Rk 22, g. 10v. Z dworem królewskim związana była również nieznaną bliżej pani Wolska, która otrzymywała od władcy podarunki pieniężne i rzeczowe: Rk 20, s. 21, k. 24; Rk 22, k. 3, 19v, 142v. Zob. A. Nalewajek, *Szydłowieccy na dworze królewskim Jana Olbrachta*, w: *Servitium et amicitia. Studia z dziejów kariery i awansu w Polsce Jagiellonów*, red. A. Januszek-Sieradzka, Sandomierz 2011, s. 36.

⁸³ J. Kieszkowski, *Kanclerz Krzysztof Szydłowiecki. Z dziejów kultury i sztuki zygmuntońskich czasów*, cz. 1, Poznań 1912, s. 10.

⁸⁴ Rk 22, k. 97.

⁸⁵ Rw 2, k. 178v; Rw 3, k. 12; Rw 4, k. 86v; Rp 2, k. 30, 141v; Rp 3, k. 27v.

⁸⁶ *Rachunki królewskie z lat 1471-1472 i 1476-1478*, oprac. S. Gawęda, Z. Perzanowski, A. Strzelecka, Wrocław 1970, s. 245, 251, 254, 257, 263.

⁸⁷ L. Zugaj, *Powiat zambrowski. Historia i współczesność*, Zambrów 2012, s. 26; *Atlas historyczny Polski. Mazowsze w drugiej Polowie XVI wieku*, dz. cyt., s. 156.

⁸⁸ Rk 28, k. 19v.

⁸⁹ Pełnił on urzędy chorążego wyszogrodzkiego (1508-1511), starosty czerskiego (1509-1512), chorążego warszawskiego (1512-1515), cześnika czerskiego (1515-1532). Był on także posłem na sejm 1531. Zob. K. Pacuski, *Radziwiński Jan*, dz. cyt., s. 96-98; SHGWarsz., s. 229-231.

⁹⁰ Rk 28, k. 226v.

zapewne ten sam Radziwiński pełnił funkcję dworzanina króla Aleksandra Jagiellończyka, a później wszedł w skład dworu kolejnego władcy polskiego, Zygmunta I⁹¹.

Przedstawicielem mazowieckiej elity prawdopodobnie był też niejaki Okunin, który pojawił się w szeregach dworzan królewskich w drugiej połowie 1499 r.⁹². Przebywał on na dworze do czasu śmierci Jana Olbrachta. W kwietniu 1501 r. przed wyjazdem władcy do Torunia Okunin sprawował misję do Prus. Jego poczet liczył wówczas sześć koni⁹³. Być może był to Stanisław z Okunina (zm. po 1519), syn Andrzeja Chylińskiego (zm. 1487), podskarbiego księcia Bolesława V⁹⁴. Nie wiadomo, czy można go utożsamiać ze Stanisławem Okuniem, który w następnych latach służył na dworze królewskim Aleksandra Jagiellończyka⁹⁵.

W gronie pokojowców Jana Olbrachta w 1498 r. znalazł się Szczawiński określany imieniem Jakub⁹⁶. Pełnił on służbę dworską z pocztem liczącym początkowo trzy, a następnie cztery konie⁹⁷. W 1499 r. Jakub Szczawiński figurował w wykazie dworzan służących konno na Rusi⁹⁸. Osoba o tym nazwisku pełniła następnie funkcję dworzanina króla Aleksandra Jagiellończyka w 1504 r.⁹⁹. Niewykluczone, że wspomniany Szczawiński pochodził ze Szczawina w ziemi gostynińskiej. Na dworze królewskim mógł służyć jeden z synów sędziego gostynińskiego Mikołaja Szczawińskiego (zm. 1509), jednakże trzech z nich, którzy są znani z innych źródeł, nosili inne imiona¹⁰⁰.

Być może z tej części Mazowsza pochodził także nieznanymi bliżej Sojecki, który pojawił się wśród dworzan królewskich w ostatnich latach panowania Jana Olbrachta. Służył on z pocztem złożonym z czterech koni¹⁰¹. Można przypuszczać, że był to Mikołaj Sojecki herbu Grzymała pochodzący z Sójek położonych w ziemi gostynińskiej¹⁰².

Pośród pisarzy związanych z kancelarią królewską w 1498 r. znalazł się prepozyt wałecki Jan Satkowski, który wywodził się z Sadkowic w ziemi rawskiej¹⁰³. Był on jednym z synów Tomasza Satkowskiego herbu Rola podkomorzego rawskiego¹⁰⁴. Jan Satkowski jako pisarz królewski w lutym 1499 r. pełnił funkcję wysłannika panów polskich do rozmów z gdańszczanami¹⁰⁵. Następnie kilkakrotnie posyłano go z dworu królewskiego do przebywającego w Wielkopolsce starosty generalnego Ambrożego Pampowskiego (zm. 1510) po pieniądze na potrzeby wojenne¹⁰⁶. Po śmierci Jana Olbrachta sprawował funkcję pisarza na dworze króla

⁹¹ Por. J. Skibniewska, dz. cyt., s. 361; A. Gładysz, dz. cyt., s. 439-440.

⁹² Rk 24, k. 34v.

⁹³ Rk 28, k. 205v.

⁹⁴ SHGWarsz., s. 187-189.

⁹⁵ Por. J. Skibniewska, dz. cyt., s. 354.

⁹⁶ Rk 24, k. 8.

⁹⁷ Tamże, k. 8, 33; Rp 3, k. 30v.

⁹⁸ Rw 3, k. 15v; Rw 4, k. 17.

⁹⁹ J. Skibniewska, dz. cyt., s. 373.

¹⁰⁰ Zob. K. Pacuski, *Możnowładztwo*, dz. cyt., s. 202-204.

¹⁰¹ Rp 3, k. 13.

¹⁰² K. Pacuski, *Możnowładztwo*, dz. cyt., s. 122, 126-127.

¹⁰³ I. Sułkowska-Kurasiowa, dz. cyt., s. 151.

¹⁰⁴ M. Lubczyński, dz. cyt., s. 521.

¹⁰⁵ *akta Stanów Prus Królewskich*, t. 3, cz. 2, wyd. K. Górski, M. Biskup, Toruń 1963, nr 404, 410.

¹⁰⁶ Rw 4, k. 47. Zob. J. Wiesiołowski, *Pampowski Ambroży h. Poronia (ok. 1444-1510)*, w: PSB, t. 25, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1980, s. 105-107.

Aleksandra Jagiellończyka. Służył tam również jeden z jego braci, Hermolaus, który został przyjęty w szeregi dworzan z poczem liczącym sześć koni¹⁰⁷.

Na dworze w ostatnich miesiącach panowania Jana Olbrachta przebywał kanonik płocki Mikołaj Bartnicki (zm. 1516), który został mianowany sekretarzem królewskim¹⁰⁸. Podczas sejmu w Piotrkowie w 1501 r. powierzono mu wraz z Mikołajem Firlejem (zm. 1526) chorążym krakowskim poselstwo na Węgry¹⁰⁹. Bartnicki pochodził z możnowładczej rodziny z Bartnik w ziemi ciechanowskiej, związanej z książętami mazowieckimi. Jego ojciec, Wojciech Bartnicki herbu Dołęga, pełnił funkcję kasztelana ciechanowskiego i zakroczymskiego¹¹⁰. Istnieje przypuszczenie, że Mikołaj Bartnicki mógł służyć w kancelarii koronnej już od 1499 r.¹¹¹. Po śmierci Jana Olbrachta pełnił on funkcję sekretarza króla Aleksandra Jagiellończyka, a następnie należał do grona sekretarzy Zygmunta I¹¹².

Niewykluczone, że na dworze następcy Kazimierza Jagiellończyka służyły także osoby, których pochodzenia ze szlachty mazowieckiej nie udało się dotychczas ustalić z powodu niewystarczających informacji źródłowych. Być może zasilały one także szeregi pokojowców oraz pełniły różne inne funkcje dworskie. Z pewnością kilkunastu przedstawicieli szlachty mazowieckiej znalazło się w bardzo licznym gronie dworzan królewskich, a ich napływ nastąpił po przyłączeniu Płocka do Korony w 1495 r. Dwór polski stanowił wówczas znakomitą przestrzeń do rozwoju karier dla członków rodzin szlacheckich z terenów Mazowsza. Za panowania Jana Olbrachta nastąpiło wzmocnienie pozycji wpływowych rodów możnowładczych oraz rozpoczął się awans rodzin, które następnie podejmowały służbę na dworze kolejnych władców z dynastii Jagiellonów.

Representatives of the Mazovian nobility at the royal court during the reign of Jan Olbracht (1492-1501)

Abstract

The article presents the members of the royal court of John Albert (1492-1501) hailing from the nobility of Mazovia. In 1495, the King incorporated into his Kingdom the region of Płock that was part of Mazovia, which resulted in the appearance at his royal court of representatives of influential magnate's families who possessed their estates in the region of Mazovia. They were accepted into the circles of royal courtiers and granted honourable posts at the court. In this way, they strengthened their position and were promoted to high rank offices. Some representatives of the Mazovian nobility performed the functions of royal clerks or secretaries. The reign of John I Albert was marked by a greater inclusion of Mazovian noble families in services at the Polish royal court.

Keywords: John Albert, royal court, courtiers, noble families, Mazovia

¹⁰⁷ J. Skibniewska, dz. cyt., s. 308, 364.

¹⁰⁸ W. Mąkowski, A. Wolff, *Bartnicki Mikołaj († 1516)*, w: PSB, t. 1, Kraków 1935, s. 318-319; J. Piętka, dz. cyt., s. 28-30; I. Sułkowska-Kurasiowa, dz. cyt., s. 108.

¹⁰⁹ Rk 28, k. 167v, 171v.

¹¹⁰ J. Piętka, dz. cyt., s. 28-30.

¹¹¹ Zob. Z. Zyglewski, *Jan Lubrański, biskup płocki 1497-1498*, „Nasza Przeszłość”, 82/1994, s. 106, przyp. 48.

¹¹² J. Skibniewska, dz. cyt., s. 292; A. Wyczański, *Między kulturą a polityką: sekretarze królewscy Zygmunta Starego (1506-1548)*, Warszawa 1990, s. 247.

BIBLIOGRAFIA

Źródła rękopiśmienne

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Skarbu Koronnego, Oddział 1, Rachunki Królewskie, sygn. 20, 22, 24, 26, 28. Oddział 85, Rejestry popisowe wojska koronnego, sygn. 1, 3, 4. Oddział 86, Rachunki z przychodów i wydatków na potrzeby wojska, sygn. 2, 3, 4. Zbiór Dokumentów Pergaminowych, sygn. 152.

Źródła drukowane

Akta Stanów Prus Królewskich, t. 3, cz. 2, wyd. K. Górski, M. Biskup, Toruń 1963.
Akta Stanów Prus Królewskich, t. 5, cz. 2, wyd. M. Biskup, Warszawa 1974.
Kodeks dyplomatyczny Księstwa Mazowieckiego, wyd. J. T. Lubomirski, Warszawa 1863.
Matricularum Regni Poloniae Summaria, cz. 2-3, wyd. T. Wierzbowski, Warszawa 1907-1908.
Metryka Koronna nr 8. Liber intitulatus: Varsavia Boleslai, Conradi, Janussii et Annae Masoviae ab anno 1471 usque ad 1526, oprac. A. Salina, I. Stembrowicz, Warszawa 2018.
Rachunki królewskie z lat 1471-1472 i 1476-1478, oprac. S. Gawęda, Z. Perzanowski, A. Strzelecka. Wrocław 1960.

Opracowania

Atlas historyczny Polski. Mazowsze w drugiej Polowie XVI wieku, red. W. Pałucki, cz. 2, *Komentarz, indeksy*, Warszawa 1973.
Borawska T., *Wykaz rodów szlachty Prus Królewskich z połowy XVII wieku (Na podstawie Herbarza J. K. Dachnowskiego)*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne, Historia”, 18/1982, z. 128, s. 149-168.
Boniecki A., *Herbarz polski*, t. 4-6, Warszawa 1901-1903.
Chojnacki P., *Wincenty Giżycki (zm. ok. 1468) – marszałek książąt mazowieckich*, „Rocznik Mazowiecki”, 12/2000, s. 113-123.
Chorążyczewski W., *Przemiany organizacyjne polskiej kancelarii królewskiej u progu czasów nowożytnych*, Toruń 2007.
Czaplewski P., *Senatorowie świeccy, podskarbiowie i starostowie Prus Królewskich 1454-1772*, Toruń 1921.
Gładysz A., *Służba wojskowa dworzan Zygmunta I Starego*, Lublin 2014 (mps rozprawy doktorskiej w Archiwum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie).
Górski K., *Jasiński Jan, z przewiskiem Garbacz (ok. 1435-1490?)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 11, Wrocław-Warszawa-Kraków 1964-1965, s. 31.
Górski K., *Starostowie malborscy w latach 1457-1510. Pierwsze półwiecze polskiego Malborka*, Toruń 1960.
Kieszkowski J., *Kanclerz Krzysztof Szydłowiecki. Z dziejów kultury i sztuki zygmunto-wskich czasów*, cz. 1, Poznań 1912.
Lubczyński M., *Wykazy posłów sejmowych z lat 1507-1512*, „Kwartalnik Historyczny”, 122/2015, z. 3, s. 509-537.
Markowski M., *Jan z Regul (Regulus, de Regulis, de Reguly) h. Stary Koń (zm. 1515)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 10, Wrocław-Warszawa-Kraków 1962-1964, s. 472-473.
Mąkowski W., Wolff A., *Bartnicki Mikołaj († 1516)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 1, Kraków 1935, s. 318-319.

- Nalewajek A., *Dworzanie królewicza Jana Olbrachta w latach 1487-1492. Przyczynek do badań nad karierami rodów szlacheckich w czasach jagiellońskich*, „Średniowiecze Polskie i Powszechnie”, 10 (14)/2018, s. 192-216.
- Nalewajek A., *Szydłowieccy na dworze królewskim Jana Olbrachta*, w: *Servitium et amicitia. Studia z dziejów kariery i awansu w Polsce Jagiellonów*, red. A. Januszek-Sieradzka, Sandomierz 2011, s. 11-37.
- Niemczyk K., *Problem Pokucia, spornego terytorium polsko-moldawskiego w końcu XV i na początku XVI wieku*, „Studia Historyczne”, 57/2014, z. 2, s. 155-174.
- Pacuski K., *Możnowładztwo i rycerstwo ziemi gostynińskiej w XIV i XV wieku*, Warszawa 2009.
- Pacuski K., Szacherska S.M., *Mikołaj z Krosny i Dobrzykowa (zm. ok. 1497)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 21, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1976, s. 121-122.
- Pacuski K., *Piotr Prażmowski h. Belina (ok. 1410 – ok. 1482)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 28, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1984-1985, s. 389-390.
- Pacuski K., *Radziwiński Jan (właściwie Jan z Radzimina, błędnie Radziwiński) h. Brodziec (ok. 1440-1498/9)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 30, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1987, s. 96-98.
- Papeć F., *Jan Olbracht*, Kraków 2006 (wyd. 1, 1936), s. 88-97.
- Piętka J., *Mazowiecka elita feudalna późnego średniowiecza*, Warszawa 1975.
- Posłowie ziemscy koronni 1493-1600*, oprac. I. Kanievska i in., Warszawa 2013.
- Skibniewska J., *Dwór królewski Aleksandra Jagiellończyka w latach 1501-1506*, Lublin 2015.
- Słownik historyczno-geograficzny ziemi warszawskiej w średniowieczu*, oprac. A. Wolff, K. Pacuski, red. T. Jurek, Warszawa 2013.
- Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego w średniowieczu*, oprac. Anna Borkiewicz-Celińska, z. 1-2, Wrocław 1980-1981.
- Spierski Z., *Z dziejów wojen polsko-moldawskich*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości”, 9/1965, cz. 2, s. 62-121.
- Starzyński M., *Krakowska rada miejska w średniowieczu*, Kraków 2010.
- Sułkowska-Kurasiowa I., *Polska kancelaria królewska w latach 1447-1506*, Wrocław 1967.
- Szweda A., *Starania Jana Olbrachta o krzyżacką pomoc przeciwko księciu mazowieckiemu Konradowi III Rudemu w 1495 roku*, „Roczniki Historyczne”, 82/2016, s. 187-195.
- Tęgowski J., *Odlączenie ziemi płockiej od Mazowsza w latach 1495-1496 (przyczynek źródłowy)*, w: *Stilo et animo. Prace historyczne ofiarowane Profesorowi Tomaszowi Jasińskiemu w 65. rocznicę urodzin*, Poznań 2016, s. 389-398.
- Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV-XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski i in., red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992.
- Urzędnicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej w XIV-XVIII wieku. Spisy*, oprac. H. Gmiterek, R. Szczygieł, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992.
- Urzędnicy województwa krakowskiego XVI-XVIII wieku. Spisy*, oprac. S. Cynarski, A. Falniowska-Gradowska, red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1990.
- Werschler I., *Wolscy z Podhajec. Z dziejów możnowładztwa polskiego w XVI i XVII wieku*, „Zeszyty Historyczno-Teologiczne. Rocznik Collegium Resurrectianum”, 8/2002, s. 210-224.
- Wiesiołowski J., *Pampowski Ambroży h. Poronia (ok. 1444-1510)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 25, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1980, s. 105-107.

- Wolski M., *Sierakowski Mikołaj h. Dołęga (ok. 1470-1543)*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 37, Warszawa-Kraków 1996-1997, s. 291-292.
- Wyczański A., *Między kulturą a polityką: sekretarze królewscy Zygmunta Starego (1506-1548)*, Warszawa 1990.
- Zugaj L., *Powiat zambrowski. Historia i współczesność*, Zambrów 2012.
- Zyglewski Z., *Jan Lubrański, biskup płocki 1497-1498*, „Nasza Przeszłość”, 82/1994, s. 97-113.